

**บทบาทของศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขต
กรุงเทพมหานครต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต***
**Roles of Non-formal and Informal Education Centers in Bangkok Metropolis
in Enhancing Participation and Lifelong Learning Networking**

บุศรา นิยมเวช

Busara Niyomves

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Graduate School, Ramkhamhaeng University

Corresponding Author. E-mail: busara_09@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักสูตรที่เปิดสอนโดยศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศ.น.) 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของ กศ.น. ที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการแสวงหาคำปรึกษาแนะนำการศึกษาตลอดชีวิตจาก กศ.น. โดยทำการศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 6 พื้นที่ โดยเลือกศึกษาพื้นที่ละ 1 เขต ได้แก่ (1) สัมพันธวงศ์ (2) บางนา (3) ลาดพร้าว (4) ลาดกระบัง (5) บางกอกใหญ่ และ (6) ภาษีเจริญ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก ผู้บริหารศูนย์ ฝ่ายปฏิบัติการ คณาจารย์ ผู้นำชุมชน และผู้เรียน เก็บข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการศึกษาพบว่า 1) หลักสูตรที่เปิดสอนมีทั้งหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วม 4 ประสานทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติการ ชุมชน และผู้เรียน 2) บทบาทของฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ ดังนี้ สร้างการมีส่วนร่วมเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ความร่วมมือและการสนับสนุนชุมชน จัดกิจกรรมที่สนองตอบความต้องการของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความรักและความสามัคคี ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการดำเนินการ จัดหาวิทยากรที่ได้มาตรฐานหลักสูตร และ จัดตั้งกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสานสัมพันธ์อันดีกับชุมชน 3) รูปแบบการแสวงหาคำปรึกษาแนะนำ ได้แก่ (ก) การเป็นสถาบันส่งสมคลังความรู้อย่างเป็นระบบ (ข) การจัดหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน (ค) การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) เป็นสถาบันพี่เลี้ยงเครือข่ายชุมชน และ 5) เป็นศูนย์ฝึกอบรมทักษะอาชีพ

คำสำคัญ: การศึกษาอกระบบ; การศึกษาตามอัธยาศัย; การสร้างการมีส่วนร่วม; เครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Abstract

This article research was the qualitative research aimed 1) to study the courses offered by the Office of the Non-Formal and Informal Education (NFE) 2) analyze the role of NFE on building participation and lifelong learning networks, and 3) study the counseling model for long-life learning. The sample consisted of the director, the course supervisor, the lecturers, the community leaders and the learners from 6 zones in Bangkok namely; (1) Samphanthawong, (2) Bangna, (3) Latphrao, (4) Latkrabang, (5) Bangkokyai, and (6) Phasicharoen. The sample consisted of 60 person represented by executives, officers, teachers, community leaders and learners. The data were analyzed by content analysis.

The research results were found that 1) there were both core courses and short training courses which were caused by four coordinated participation process by the executive, the operator, the community and the learner. 2) the role of the executive and operations led to participation of the lifelong learning network were built the lifelong learning networks, cooperate and support the community, activities meet to community's needs, promoting love and unity, apply technology for operation, procure curriculum standards, and establishing groups for exchanging the knowledge and relationships. 3) the consultation model was, (a) to be the knowledge accumulates institution systematically, (b) providing the curriculum meet to community's needs, (c) to be the lifelong learning center, (d) the institute of community networks mentor, and (e) the center of short-term career training center.

Keywords: Non-Educations; Informal Education; Enhancing Participation; Lifelong Learning Networks

บทนำ

การศึกษานอกโรงเรียนเดิมอยู่ในความรับผิดชอบของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาได้มีการแยก การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ออกจากกรมสามัญศึกษาและจัดตั้งเป็น “กรมการศึกษานอกโรงเรียน” จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการปฏิรูประบบราชการ และมีการยุบรวมกรมต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ จากเดิม 14 กรม เหลือเพียง 5 สำนักงาน ทำให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนถูกยุบรวมเป็นสำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551 สำนักงานจึงปรับภารกิจเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (The Non-Formal and Informal Education Promotion Act 2008) ปัจจุบันหน่วยงานที่ดูแลการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศ.น.) (Office of Non-Formal and Informal Education: NFE) สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จะเห็นได้ว่าการศึกษา

นอกระบบมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคนให้มีความรู้และทักษะความสามารถโดยมีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น พร้อมกับการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิตให้ประชาชนสามารถจัดการชีวิตของตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเน้นการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีและการมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตย (Office of Non-Formal and Informal Education, 2008; Tharmawitigul, 2010)

การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่โอกาส พลาดหรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ฝึกทักษะปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาชีพ อีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่าง ๆ ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ (Ratana-Ubol, 1999) ดังนั้นปัจจุบันวิถีการเรียนรู้ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การขยายตัวทางสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง องค์ความรู้และวิทยาการใหม่ๆ ล้วนเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานทำให้ประชากรเกิดความต้องการในการแสวงหาความรู้ นำไปสู่การเรียนรู้ในแทบทุกกิจกรรมของสังคม วิถีการเรียนรู้ของมนุษย์จึงขยายขอบเขตจากการศึกษาในระบบ (ชั้นเรียน) ไปสู่การเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่งผลทำให้เกิดกิจกรรมทางการศึกษารวมไปถึงแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การศึกษานอกระบบอาจแบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทความรู้พื้นฐาน สายสามัญ ประเภทความรู้และทักษะอาชีพ และประเภทข้อมูลความรู้ทั่วไป

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามกฎหมาย พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครมีสถานภาพเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ กรุงเทพมหานคร โดยมีชื่อย่อว่า “สำนักงาน กศน.กรุงเทพมหานคร” มีหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีสถานศึกษาภายใต้การบังคับบัญชา ทั้งหมด 50 เขต และได้แบ่งออกเป็น 6 พื้นที่ ดังนี้ (1) กรุงเทพมหานครกลาง (2) กรุงเทพมหานครใต้ (3) กรุงเทพมหานครเหนือ (4) กรุงเทพมหานครตะวันออก (5) กรุงเทพมหานครเหนือ และ (6) กรุงเทพมหานครใต้ (Office of Non-Formal and Informal Education, 2008; Tharmawitigul, 2010) อย่างไรก็ตามการพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยทั้งสภาพที่ดำเนินการอยู่ปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาในอนาคตเพื่อนำมาเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังสามารถวางแผนการสร้างพันธมิตรระหว่างศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและชุมชนให้ทำงานร่วมกันอย่างสมดุลงอกขึ้น (Tharmawitigul, 2010) ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัยาศัยในเขตกรุงเทพมหานครต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต”เพื่อจะนำไปใช้ประกอบการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสูตรที่เปิดสอนโดยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตกรุงเทพมหานครต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตกรุงเทพมหานครต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษารูปแบบการแสวงหาคำปรึกษาแนะนำด้านการศึกษาตลอดชีวิตจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีการวิจัย

พื้นที่ดำเนินการศึกษา คือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 6 พื้นที่โดยเลือกศึกษาพื้นที่ละ 1 เขต ได้แก่ (1) กรุงเทพมหานคร (สัมพันธวงศ์) (2) กรุงเทพฯใต้ (บางนา) (3) กรุงเทพมหานครเหนือ (ลาดพร้าว) (4) กรุงเทพมหานครตะวันออก (ลาดกระบัง) (5) กรุงเทพมหานครเหนือ (บางกอกใหญ่) และ (6) กรุงเทพมหานครใต้ (ภาษีเจริญ)

แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่

1. การวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรระยะสั้นที่เปิดสอน/อบรมโดยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศ.น.) ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม รวม 60 คน จาก 6 พื้นที่ ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากศูนย์ กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 36 คน ทำการเลือกแบบเจาะจง จาก 6 พื้นที่ ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อำนวยการพื้นที่ละ 1 คน รวม 6 คน (2) หัวหน้างานหรือผู้แทนหลักสูตรพื้นที่ละ 2 คน รวม 12 คน และ (3) อาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ที่สอนพื้นที่ละ 3 คน รวม 18 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากชุมชน จำนวน 24 คน ทำการสุ่มแบบเจาะจง จาก 6 พื้นที่ ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากชุมชน จำนวน 6 คน และ (2) ผู้เรียน จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะศูนย์การศึกษาที่ให้ความร่วมมือและยินดีให้ข้อมูลในการดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้มาแล้วจากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การจำแนกถ้อยคำหรือใจความที่กลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็นแล้วนำมาตีความ และ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive reasoning) (Zikmund, 2003)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาหลักสูตรที่เปิดสอนโดย กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานครต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีบทบาทสำคัญที่ประสานจนเกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ผู้ปฏิบัติการของศูนย์ฯ ผู้นำชุมชนหรือผู้แทนชุมชน และ ผู้เรียน

2. บทบาทของของ กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานครต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ทั้งบทบาทของผู้อำนวยการและบทบาทของผู้ปฏิบัติการได้ดำเนินการอย่างสอดคล้องประสานสัมพันธ์กันจนสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ ดังนี้

2.1. บทบาทผู้อำนวยการ ดังนี้ (1) สร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) ให้ความร่วมมือและขอคำแนะนำการสนับสนุนชุมชนสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย (4) สนองตอบความต้องการของชุมชน (5) ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม

2.2. บทบาทผู้ปฏิบัติการ ดังนี้ (1) สร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) ประสานงานศึกษาความต้องการในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (3) การจัดการศึกษาของชุมชนแบบบูรณาการความต้องการ (4) นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เช่น google classroom (5) จัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานหลักสูตร (6) ประสานงานกับชุมชนจัดตั้งกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (7) ลงพื้นที่สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

3. รูปแบบการแสวงหาคำปรึกษาแนะนำด้านการศึกษาตลอดชีวิตจาก กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนี้ (1) จัดทำให้ กศ.น. เป็นสถาบันการศึกษาที่ส่งสมคลังความรู้ด้านวิชาการทฤษฎีหลักการอย่างเป็นระบบ (2) จัดทำให้ กศ.น. ทำหน้าที่การจัดการศึกษาเนื่องจากมีความชำนาญในการจัดการศึกษา การฝึกอบรมระยะสั้น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนการสอนที่สนองตอบต่อความต้องการของชุมชน (3) จัดทำให้ กศ.น. ทำหน้าที่ให้เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้คำปรึกษาการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต (4) จัดทำให้ กศ.น. เป็นเสมือนพี่เลี้ยงในการสร้างขยายและเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และ (5) จัดทำให้ กศ.น. เป็นศูนย์ฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องนี้มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การดำเนินการหลักสูตรที่เปิดสอนโดย กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานครต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ได้เปิดทำการเรียนการสอนในลักษณะ 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่

หลักสูตรประเภทแรก คือ “หลักสูตรแกนกลาง” ที่เป็นไปตามการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรฐานของ “หลักสูตรแกนกลางของสฐทการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551” ซึ่งกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ 3 ระดับการศึกษา ได้แก่ (1) ระดับประถมศึกษา (2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนั้นประเด็นสำคัญคือมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้ (1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2) มาตรฐานการเรียนรู้ระดับ เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละระดับตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นต้น อย่างไรก็ตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เท่าทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน กศ.น. ได้ดำเนินการจัดการหลักสูตรที่มีการยืดหยุ่นโดยการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถเก็บหน่วยกิตสะสมเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้น กศ.น. ยังจำเป็นต้องประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาในการเทียบโอนในการเรียนในมาตรฐานการศึกษาระดับเดียวกันประโยชน์สูงสุดกับผู้เข้ารับการศึกษาของรัฐทั้งนี้ไม่ส่งผลเสียกับมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

หลักสูตรประเภทสอง คือ “หลักสูตรพิเศษเปิดสอนหลักสูตรอบรมด้านวิชาชีพระยะสั้น” จำนวน 20-45 หลักสูตร (พ.ศ. 2562) การเปิดหลักสูตรส่วนใหญ่มาจากความต้องการของผู้เรียนและชุมชนซึ่งหลักสูตรจะจัดตามงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 6 พื้นที่ จะมีผู้ปฏิบัติการประจำศูนย์ เช่น หัวหน้างาน หัวหน้างานหรือผู้แทนหลักสูตรฯ อาจารย์หรือวิทยากร ถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ต้องออกเยี่ยมเยียนชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเป็นพันธมิตรที่ดีต่อกัน ยังเป็นการสำรวจสภาพความเป็นอยู่ อาชีพ และความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการดำเนินการจัดทำหลักสูตรที่จะเปิดสอน เช่น หลักสูตรอาหารว่างเพื่อสุขภาพ หลักสูตรน้ำพริกเลิศรส หลักสูตรการทำน้ำอบน้ำปรุงสูตรชาววัง หลักสูตรการประดิษฐ์กระเป๋าสานจากเชือกอัดฟาง หลักสูตรการทำสบู่สมุนไพร หลักสูตรช่างทำรองเท้า Handmade เป็นต้น นอกจากนั้นชุมชนยังได้ร้องขอให้จัดอบรมหลักสูตรให้ความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ ด้านภาษา การแนะนำหน่วยงานสถานบริการแหล่งเรียนรู้จากสื่อ ICT การแนะนำให้ชุมชนมีสถานที่สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชน เครือข่าย WIFIFREE จากกระทรวง ICT และชุมชน เกี่ยวกับความต้องการ ความต้องการให้มี Google classroom

2. บทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ดำเนินการภายใต้การให้ความร่วมมือ การแนะนำให้คำปรึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงานของ กศ.น. รวมไปถึงการประสานงานกับเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เหล่านี้มีส่วนช่วยสนับสนุนการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนทำให้สังคมเข้มแข็งโดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมสร้างองค์ความรู้และจัดการศึกษาของชุมชนแบบบูรณาการทั้งรูปแบบของการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนั้นยังดำเนินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ทักษะชีวิต สังคมและจิตอาสา อาชีพ เศรษฐกิจพอเพียง การใช้ภาษาอังกฤษพื้นฐาน การดูแลสุขภาพ สนองตอบต่อความต้องการของชุมชนและผู้เรียนอย่างแท้จริง

เหล่านี้ทำให้ได้หลักสูตรสองลักษณะไว้บริการชุมชน ท้องถิ่น ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางตามมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) และ หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อฝึกอบรมสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เป็นต้น

ดังนั้นหลักสูตรทั้งสองประเภทที่ศูนย์ดำเนินการเปิดทำการเรียนการสอนและการฝึกอบรมสามารถทำให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปสร้างงาน สร้างอาชีพหรือให้ผู้สนใจเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ เป็นการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้เรียนและชุมชนต่อไป นอกจากนี้ยังช่วยให้คนในชุมชนได้ลงพื้นที่พบปะพูดคุยกันสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน การทำงานร่วมกันของเครือข่ายที่ดี มีความรัก ความสามัคคีมีการทำงาน และทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนรู้สึกว่ามีคุณค่าในการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งมีความต้องการให้ชุมชนสนับสนุนด้านงบประมาณ วิทยากรในชุมชน สื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น รวมไปถึงสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การจัดการศึกษาของชุมชนแบบบูรณาการ และต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าต้องการให้จัดอบรม หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ที่หลากหลาย โดยจัดจากความสนใจ จากการสำรวจความต้องการเรียนรู้วิชาชีพในชุมชน พร้อมทั้งจัดทำหลักสูตรเป็นรูปเล่มฉบับสมบูรณ์เพื่อการเผยแพร่และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน จัดอบรมให้ความรู้ทางด้านทักษะชีวิต ด้านพัฒนาชุมชนและสังคม ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ วัยรุ่น วัยเด็ก และส่วนใหญ่ชุมชนและผู้เรียน ให้ความร่วมมือกับ กศ.น. ด้วยดีเสมอ จึงทำให้เห็นความสำคัญการสร้างเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

2.1. กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานครมีบทบาทสำคัญทั้งการจัดการศึกษาหลักสูตรแกนกลาง (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย) และการอบรมระยะสั้นเพื่อสร้างเครือข่ายในชุมชน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถสนองต่อการกระจายการพัฒนาได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง ดังนั้นการพัฒนาในอนาคตจะเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคง คุณภาพชีวิตที่ดี เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องให้การศึกษาแก่ชุมชนอย่างทั่วถึงโดยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเข้ามาเสริมบทบาทของภาครัฐผ่นกกำลังในการพัฒนานำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน สอดคล้องกับ Rangseechatchawan (2018) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน พบว่า เหตุผลของครอบครัวที่ส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนแบบบ้านเรียนเนื่องจากการเรียนการสอนในระบบไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถศึกษาด้านที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนส่วนมากจะจัดแบบมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น โดยมีการเข้าไปใช้ทรัพยากรของโรงเรียน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นเดียวกับกับ Chareonwongsak (2000) ได้กล่าวว่าเครือข่ายคือการที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใด ๆ ได้ตกลงจะประสาน เชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลง อย่างไม่อย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ และต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน

และ Valaisathien, et al (2000) กล่าวว่า เครือข่ายที่ดีเป็นการเชื่อมโยงร้อยรัดเอาความพยายามและดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบเพื่อปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันให้เกิดประสิทธิผล

2.2 กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานครมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในเบื้องต้นในการตอบรับการเข้ามาร่วมสนับสนุนการพัฒนาของทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน โดยยกระดับความรู้ความสามารถในการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับพัฒนาความเป็นผู้นำและความเข้มแข็งของกลุ่มต่าง ๆ โดยจัดการฝึกอบรมด้วยวิทยากรทั้งจากชาวบ้านและภายนอกให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนพร้อมกับการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างกัน นอกจากนี้ยังจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการอบรมระยะสั้นให้ชุมชน การสร้างอาชีพ ตลอดจนส่งเสริมให้องค์กรชุมชนเป็นตัวกลางในการรับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากรัฐเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมดำเนินการจัดการอบรมระยะสั้นหรือกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน

2.3 ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสหรือมีโอกาสดำเนินการเข้าถึงสถานบริการของภาครัฐน้อยมาก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเวลาปกติต้องใช้ไปกับการมาหากินหรือประกอบสัมมาอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว เป็นผลมาจากภาวะทางเศรษฐกิจครัวเรือนมีความขัดสนจัดได้ว่าไม่ตึงเครียด ดังที่ Tantivejkul (2007) กล่าวว่า โดยทั่วไปปัญหาหลักของชุมชนที่ขาดโอกาส คือ การขาดแคลนความรู้ความสามารถในเรื่องพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดความรู้ และความกล้าหาญทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลต่อเนื่องไปถึงความเสื่อมโทรมในคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นเหตุผลและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดจากความไม่เข้าใจระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเหมือนมีกำแพงขวางระหว่างกัน ในความเป็นจริงแล้ววิถีชาวบ้านในชุมชนที่ กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานครตั้งอยู่ไม่แตกต่างจากชุมชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในที่อื่น ๆ กล่าวคือ มิติด้านสังคมเขตในกรุงเทพมหานครในสังคมปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างคนเปลี่ยนไปในลักษณะของสังคมเมืองซึ่งความสัมพันธ์ระบบเครือข่ายห่างหายไป กลายเป็นสังคมที่ตัวใครตัวมันมากขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของ กศ.น. ที่จะสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมให้มีความเอื้ออาทรมากยิ่งขึ้นซึ่งนำไปสู่ความรู้รักสามัคคีของคนในชาติต่อไป

2.4 ชุมชนมีความเชื่อมั่นใน กศ.น. ในการจัดการเรียนการสอน โดยปกติแล้วภารกิจของการฝึกทักษะอาชีพและส่งเสริมการทำงานที่จับต้องได้และมีผลต่อความศรัทธาของชาวบ้าน คือการบริการด้วยความเข้าใจต่อวิถีชีวิตและจริงใจต่อการสร้างโอกาสพัฒนา เมื่อมีความศรัทธาเกิดขึ้นงานอื่น ๆ ก็จะตามมาได้ไม่ยาก ดังนั้นระบบบริการของการศึกษาเพื่อการฝึกอบรมระยะสั้นตามความต้องการจำเป็นของชุมชนจึงดำเนินการโดยตอบสนองความต้องการของชาวบ้านมากที่สุดด้วยการเปิดใจรับฟังความต้องการใน ทุก ๆ ด้าน จากนั้นใช้หลัก “ใจถึงใจ” ในการทำงาน โดยเฉพาะมิติด้านจิตใจ ความรู้สึก ผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นปรับกระบวนการทำงานบางอย่างในการมารับบริการหรือไปให้บริการจะต้องทำให้รู้สึกได้ว่า กศ.น. เป็นของทุกคน ถ้ามีความต้องการในการพัฒนาทางด้านการศึกษาหรือการฝึกอบรมระยะสั้นจะเป็นที่พึงของชุมชนได้

2.4 บุคลากรทางการศึกษาและฝึกอบรมของ กศ.น. ได้รับความนับถือจากชาวชุมชนเป็นอย่างดีนับว่าเป็นข้อดีของกำลังใจในการทำงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง กศ.น. ทีมงาน คนในชุมชน แต่แน่นอนว่าต้องใช้เวลาในการปรับตัวเรียนรู้ ทั้งภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อทำหน้าที่ตามบทบาทของบุคลากรทุกคนให้ดีที่สุด

3. รูปแบบการแสวงหาคำปรึกษาแนะนำด้านการศึกษาตลอดชีวิตจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร กศ.น. ในเขตกรุงเทพมหานครมีคลังความรู้และประสบการณ์การจัดการศึกษานอกระบบ การฝึกอบรมระยะสั้น ตลอดจนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบ จึงเห็นว่าเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะให้ กศ.น. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการจัดการอบรมหลักสูตรระยะสั้น และการทำหน้าที่พี่เลี้ยงในการสร้างขยายและเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

3.1 ชุมชนแสวงหาคำแนะนำจาก กศ.น. ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยผ่านเครือข่ายที่มีอยู่ ทั้งนี้สอดคล้องกับ Richardson (1994) ที่กล่าวว่า เครือข่ายเป็นกลุ่มบุคคล ที่มีความรู้จักกันหรือสามารถหาความรู้จักกัน เพื่อเป้าหมายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันตามวัตถุประสงค์ มีการติดต่อสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีความร่วมมือและปฏิบัติงานร่วมกัน

3.2 กศ.น. ยังมุ่งเน้นการสร้างเชื่อมโยงใกล้ชิดกับกลุ่มชุมชนและเขตเป็นหลัก ดังที่ Kemm & Close (1995) กล่าวว่า “เครือข่ายอันดับแรกที่เราสังกัดตั้งแต่เกิดคือครอบครัวและเราได้กลายเป็นสมาชิกของเครือข่ายนั้น เพื่อนบ้าน โรงเรียน เพื่อนของพ่อแม่ และผู้ร่วมงาน เครือข่ายจึงเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารแห่งแรก” อีกทั้ง การเตรียมบุคคลให้เป็นแหล่งของมิตรภาพที่มีความสำคัญดังนั้นเครือข่ายต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาภูมิภาค ชุมชน สถาบันให้เข้มแข็ง เปิดโอกาสให้มีผู้เข้าศึกษากับ กศ.น. ให้มากที่สุดเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้เศรษฐกิจเป็นฐานรากเพื่อสร้างอาชีพ

3.3 การนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้สำเร็จการศึกษา จากการฝึกอบรมในหลักสูตรระยะสั้นของจาก กศ.น. ดังที่ Turners (1998) กล่าวถึงเมื่อต้องทำงานประสานสัมพันธ์กันกับคนอื่น มีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกัน ดังนั้น กศ.น. จึงมีบทบาทสำคัญโดยร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อกำหนดหลักสูตรและวางแผนให้ผู้สำเร็จการศึกษาตัดสินใจศึกษาต่อหรือการเลือกอาชีพเพราะนับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตมนุษย์ อีกทั้ง Adulyahasem and Ngamwittayapong (1997) กล่าวว่า การพบปะกันของสมาชิกในชุมชน มีการติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน สร้างความเป็นปึกแผ่นและจิตวิญญาณของชุมชน ร่วมคิดร่วมแก้ไขปัญหาตามความต้องการของตน ชุมชนที่มีความเข้มแข็งจะสามารถแก้ปัญหาได้ทุกชนิด และพัฒนาทุกอย่างพร้อมกันไปอย่างบูรณาการในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและหรือการเลือกอาชีพจำเป็นต้องมีการเริ่มต้นด้วยการวางแผนชีวิตตั้งแต่เริ่มสนใจในหลักสูตร เริ่มเรียนและสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นการวางแผนในการให้คำปรึกษาของผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ใช้ความ

พยายามอย่างมาก ผลตอบแทนที่ได้รับนับว่าคุ้มค่าที่ส่งเสริมสมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเลือกศึกษาต่อและเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดของตนเอง สอดคล้องกับ Kavevon, Ratana-Ubol and Geratiburana (2018) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับชุมชนเกษตรกรรมในเขตพื้นที่สูง พบว่า รูปแบบการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วยบริบทของชุมชน กระบวนการที่ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต กิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต วิธีการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ปัจจัยและเงื่อนไขเหล่านี้มีผลต่อการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของบุคลากรในชุมชนเป็นอย่างดี

3.4 รูปแบบการแสวงหาคำปรึกษาแนะนำด้านอาชีพและการสร้างเครือข่ายด้านอาชีพของผู้ได้รับการฝึกอบรมระยะสั้นจาก กศ.น. ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

3.4.1 ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ข้อมูลด้านอาชีพเป็นข้อมูลที่มีขอบข่ายกว้างขวางมากซึ่งขอบข่ายของข้อมูลด้านอาชีพพอสรุปได้ดังนี้ (1) ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแนวโน้มของตลาดแรงงานเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการผู้ทำงานในด้านต่าง ๆ (2) สารสนเทศเกี่ยวกับลักษณะงานที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชน (3) สภาพแวดล้อมของงาน เช่น ร้อน เย็น ขึ้น แห้ง เปียก ฝุ่นละออง สกปรก เสียงดัง ในอาคาร กลางแจ้ง ในโรงงาน มีสารพิษ มีสาร กัมมันตภาพรังสี มีความขัดแย้ง เป็นต้น (4) คุณสมบัติของผู้เรียนเอง เช่น อายุ การกำหนดช่วงอายุในการทำงานและเกษียณ เพศ อาชีพนั้น ๆ (5) การประกอบอาชีพ ได้แก่ วิธีการประกอบอาชีพ วิธีการสมัครงาน หรือทุนทรัพย์ต่อการใช้ในการประกอบอาชีพอิสระ เป็นต้น (6) รายได้ในการประกอบอาชีพนั้น ๆ (7) ความก้าวหน้าและความมั่นคง ความต้องการการศึกษาอบรมเพิ่มเติม ความสามารถหรือประสบการณ์ โอกาสในการเลื่อนตำแหน่งและการประกอบอาชีพอื่น และ (8) การกระจายของผู้ประกอบอาชีพ ในชุมชนมีจำนวนผู้ประกอบอาชีพและกระจายอยู่ทั่วไปตามความเหมาะสม

3.4.2. ปัจจัยภายในซึ่งเป็นข้อมูลที่จะทราบได้ว่าอาชีพไหนเหมาะสมกับตนเอง เพราะคนเรามีความถนัด ความสามารถ และความสนใจในงานอาชีพแตกต่างกัน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความสนใจ บุคลิกภาพ สติปัญญาค่านิยม และความถนัด เป็นต้น

3.5 ความร่วมมือระหว่าง ชุมชนกับ กศ.น. เป็นไปในลักษณะที่สมดุลอย่างเหมาะสมในลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่ง กศ.น. ได้มุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนในการรับบริการทางการศึกษา โดยมีหลักการดังนี้ (1) เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้เรียนที่เข้ามาใช้บริการอย่างเท่าเทียมกันนับได้ว่าเป็นหลักประกันความเท่าเทียมแก่ประชาชนในชุมชนที่ยังขาดโอกาสให้ได้รับโอกาสทางการศึกษารวมไปถึงการจัดบริการคำปรึกษา/แนะแนว การจัดตารางเรียนตารางสอนที่ยืดหยุ่นอย่างเหมาะสม พร้อมไปกับการขยายเครือข่ายการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมทั่วถึงที่ยึดชุมชนเป็นฐานเพื่อให้คนไทยในชุมชนได้เรียนรู้และฝึกทักษะอย่างกว้างขวาง (2) จัดเตรียมหลักสูตรหลายประเภทที่มุ่งเน้นสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น หลักสูตรแกนกลาง (ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) ผู้เรียนที่จบหลักสูตรนี้จะสามารถนำไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ และหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นซึ่งเป็นหลักสูตรทางเลือกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าสู่การประกอบอาชีพหลักหรือเสริมได้ นอกจากนั้นยังมีหลักสูตรเพื่อฝึกทักษะ

การทำงานที่สามารถเข้าสู่งานได้รวดเร็ว ดังนั้นกล่าวได้ว่าหลักสูตรต่าง ๆ ที่เปิดทำการเรียนการสอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกระดับ ทุกสาขา ทุกอาชีพ ทั้งนี้เป็นไปตามตามสภาพความต้องการหรือทางเลือกของคนในชุมชนตามศักยภาพของการเรียนรู้ และ (3) ค่าใช้จ่ายในการรับบริการต่ำ จัดเก็บค่าบริการจากกลุ่มเป้าหมายในราคาถูกลงเพื่อให้บริการแก่ชุมชนที่ด้อยโอกาสและมีปัญหาด้านเศรษฐกิจได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นและได้เรียนใกล้บ้านตลอดจนได้เรียนไปพร้อมกับการทำงานเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต

3.6 กศ.น. ยังมีหลักการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนดังนี้ (1) จัดการศึกษาหลักสูตรแกนกลางระดับขั้นพื้นฐานและฝึกอบรมทักษะอาชีพ ตอบสนองต่อชุมชนที่จะส่งแรงงานเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจ (2) ปรับตนให้เข้ากับบริบทของชุมชน ปรับตัวอยู่เสมอเพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนบทบาทการศึกษาที่เน้นการให้บริการแก่คนในสังคมได้อย่างครอบคลุม (3) มุ่งเน้นการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนเป็นสำคัญ เน้นคุณภาพและการใช้ประโยชน์ สำหรับการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมนั้นได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายมีขีดความสามารถสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาที่กำหนด และ (4) แสวงหาโอกาสดีใหม่ ๆ ให้กับชุมชน โดยการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอสำรวจ/จัดทำระบบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงความต้องการของชุมชน เทคโนโลยีและตลาดแรงงานตลอดเวลา เพื่อนำมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ

3.7 กศ.น. มีหลักการบริหารจัดการโดยชุมชนดังนี้ (1) ชุมชนเป็นผู้นำและร่วมดำเนินการสร้างองค์ความรู้ที่เข้มแข็งในการชักนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งการกำหนดนโยบายการตัดสินใจเพื่อให้บริการตามความต้องการของชุมชน (2) เชื่อมโยงกับพันธมิตรทั้งในและนอกชุมชนในการแสวงหาพันธมิตรจากบุคคล ชุมชน หน่วยงาน องค์กร สมาคมวิชาชีพ ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน เพื่อร่วมกันดำเนินงานให้เกิดประโยชน์ตามภารกิจของ กศ.น. และ (3) สร้างพันธมิตรกับธุรกิจเอกชน องค์กรส่วนราชการของรัฐและองค์กรเอกชนที่หลากหลาย เพื่อสร้างความแข็งแกร่งในการบริหารจัดการโดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในรูปแบบเครือข่ายระหว่าง กศ.น. กับ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ องค์กรเอกชน กลุ่มเครือข่ายภาคประชาสังคม และกลุ่มส่วนราชการอื่น ๆ เพื่อสามารถให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของชนอย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

การวิจัยเรื่องนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. กศ.น. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการอบรมศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้มีความรู้ความสามารถสูงขึ้น และอาจารย์ผู้สอนเองก็ต้องพัฒนาความรู้ของตนเองจนนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้สูงขึ้น และทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. อาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยฯ หรือองค์กร ควรเป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์ความรู้ใหม่ ๆ ภายในองค์กรของตนเอง
3. ชุมชน ภาคชุมชนควรเข้าร่วมส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ ยังต้องทำหน้าที่เสนอความต้องการจำเป็นของชุมชนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร
4. ผู้เรียน สำหรับผู้เรียนหรือผู้ที่เข้ารับการพัฒนาดังกล่าวต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และโดยเฉพาะร่วมในการผลักดันหลักสูตรที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

- 2.1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้ศึกษาใน หลักสูตรระยะสั้นที่ กศ.น. จัดขึ้นเอง กับที่นำมาจากส่วนกลาง
- 2.2. ควรทำการวิจัยในเรื่องนี้ซ้ำโดยศึกษาบทบาทของ กศ.น. ในเขต ศูนย์อื่น ๆ ของประเทศ เพื่อ เปรียบเทียบและประเมินผลที่ได้รับว่ามีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

References

- Adulyahasem, U. and Ngamwittayapong, O. (1997). *Educational system with community: Conceptual framework and research proposal*. Bangkok: Plan Printing.
- Chareonwongsak, K. (2000). *Network Management: Important Strategies for Educational Reform Success*. Bangkok: S. Asia Press.
- Kavevon, P., Ratana-Ubol, A. & Geratiburana, Y. (2018). A Model Development for Promoting Long Life Education on Sufficiency Economy Towards Agriculture-based Highland Communication. *Panyapiwat Journal*, 10 (2), 240-250.
- Kemm, J. & Close, A. (1995). *Health Promotion: Theory and Practice*. London: Macmillan.
- Office of Non-Formal and Informal Education. (2008). *Documentation, principles, and concepts for formal education operations: Non-formal education*. Bangkok: Educational Supervisor Unit Office of Non-Formal and Informal Education.
- Rangsreechatchawan, D. (2018). *A study homeschool educational management model and government agencies' involvement consistent with learners*. Chiang Mai Rajabhat University.
- Ratana-Ubol, A. (1999). *A study of the use of computer assisted instruction on law for women participating in non-formal education activities*. Bangkok: Chulalongkorn University.

- Richardson, D. B. (1994). *Networking*. New York: John Wiley & Sons.
- Tantivejkul, S. (2007). *Rural Development*. Retrieved December 19, 2019 from http://guru.sanook.com/enc_preview.php?id=2836.
- Tharmawitigul, A. (2010). *Supervision Techniques: Nanny System and Counseling (Mentoring)*. Retrieved December 15, 2019 from <http://panchalee.wordpress.com/2009/07/28/mentoring/>.
- The Non-Formal and Informal Education Promotion Act 2008 (2008). *Government Gazette*, Vol. 125, Section 41 A, Page 1, 3 March 2008.
- Turners, J. H. (1998). *The structure of sociological theory*. (6th ed.). New York: Wadsworth Publishing.
- Valaisathien, P. et al. (2000). *Process and work techniques of developers*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).
- Zikmund, G. (2003). *Business research methods*. (7th ed.). Mason, OH: Thomson South-Western.